

פרוייקט העלאת יהודי סוריה ולבנון
ראיון עם מרי (מרים) כתרנאן, חיפה
תאריך: 7.7.1999
מראיין: אריה כהן

אריה כהן: גברת כתרנאן, אני מבקש שתספרי איך היו החיים שלך בדמשק. איך גדלת שם.
 מרי כתרנאן: אני ממשפחה ידועה בדמשק בשם פרחי. אבא שלי היה הסוכן של הברון רוטשילד, וקנה לו בגולן ארבע אחוזות.

ש: אבא שלך היה סוכן של הברון רוטשילד ואת אומרת שהוא קנה לו בגולן ארבע אחוזות? אילו אחוזות?
 ת: אני לא יודעת את השם. אחת ג'לין, היתה איפה ...

ש: ג'לין?

ת: ג'לין. זה היה ב-1904. אני לא הייתי בחיים. אחרי כן, כשהתחילה המלחמה הראשונה, עצרו את אבא שלי.

ש: עצרו את אבא שלך במלחמת העולם הראשונה? למה?

ת: הוא עבד אצל צרפתי.

ש: אה, מפני שהוא עבד עם צרפתי, הברון רוטשילד? והתורכים לא הירשו?

ת: לא הירשו. זו היתה תחילת המלחמה. אז הם עצרו אותו ולקחו לנו את כל הכסף. לא יכולנו לשחרר אותו. אמרו שהם ישלחו אותו לגלות ... הם הרגו אותו.

ש: מה היה שם אביך?

ת: עובדיה פרחי.

ש: במה הוא עסק? מה היתה העבודה שלו?

ת: ... קודם כל היה לו

ש: אה, הוא היה הפקיד של הברון רוטשילד?

ת: כן. לפני זה היה פקיד בממשלה הסורית בגולן. הברון רוטשילד [אמר לו] – אם אתה מכיר את הגולן טוב, אני רוצה לקנות את זה. והוא קנה לו את זה.

ש: הוא קנה לו ארבע אחוזות?

ת: כן, ועבר אליו.

ש: האחוזות נרשמו על שמו של הברון רוטשילד?

ת: כן. הכסף של האדמות בא מכל ... אמר – תשלח מי שרוצה לנסוע לאמריקה. מי שרוצה ומבקש, אז אתה תיתן לו כסף.

ש: הברון רוטשילד נתן לו כסף כדי ...

ת: ... בכסף הזה, הברון לא רצה, רצה לתת לעניים. אמר לו לטפל בזה. הוא נתן לו.

ש: אבא שלך היה המורשה או הסוכן של הברון רוטשילד?

ת: כן. הברון בא אלינו לדמשק שלוש פעמים לביקור ...

ש: בבית שלכם?

ת: כן.

ש: באילו שנים?

ת: זה היה ב-1912.

ש: באותה שנה הוא בא שלוש פעמים?

ת: לא. אחרי כמה חודשים ככה.

ש: ב-1912 את אומרת שהברון רוטשילד בא אל הבית?

ת: כמעט, אני לא זוכרת.

ש: פחות או יותר.

ת: כי אני הייתי ...

ש: היית צעירה, כן. בשביל מה הוא בא אליכם הביתה?

ת: בשביל לראות מה העבודה. אני יודעת מה? ... עם אבא שלי. אז באו ולקחו אותו והרגו אותו. אנחנו נשארנו בלי שום דבר.

ש: מה המשפחה עשתה?

ת: היה לי סבא. הסבא טיפל בנו עד שנגמרה המלחמה. אחרי המלחמה רוטשילד ידע מה שקרה, אז הוא טיפל באמא שלי.

ש: מה שם אמא שלך?

ת: רוזה פרחי.

ש: אתם שייכים למשפחת פרחי הידועה?

ת: הידועה, אבל לא אנחנו. הסבא של הסבא.

ש: כן, הבנתי.

ת: זה לא הגיע אלינו. זה נעצר

ש: לפני עשרות שנים.

ת: כן.

ש: את הלכת ללמוד בבית הספר?

ת: כן, באליאנס בדמשק. אחרי כן עברתי לביירות.

ש: למה עברת לביירות?

ת: דודי מצד האב היה [שם]. לא היו לו ילדים אז הלכתי אליו. ... בבית [שלנו] היה קשה מאד. בית גדול ... ואמא היתה צריכה תמיד לדאוג לי, אז עברתי אליו.

ש: אז עברת לדוד שלך בביירות. מה שמו?

ת: אהרון פרחי.

ש: וחיית שם אצלו בביירות?

ת: כן.

ש: מאיזו שנה?

ת: אחרי המלחמה.

ש: 1918?

ת: נגיד 1920. אני לא זוכרת.

ש: 1920 פחות או יותר.

ת: האחים הגדולים נסעו לאמריקה, אחד לארגנטינה והשני שכחתי. אה, אוסטרליה.

ש: יפה. הנה אני רואה שאת זוכרת יפה.

ת: זה הגיל, מה אתה חושב?

ש: כן, אבל אני רואה שבכל זאת את זוכרת יפה.

ת: כן.

ש: באיזו שנה את נולדת?

ת: 1907. אני צעירה.

ש: נכון. 1907 זה בסך הכל לא הרבה. ואת צוחקת, יש לך מצב רוח, זה יפה מאד. תגידי לי, את חיה

בבירות אצל הדוד שלך אהרון ממשפחת פרחי. מה את עושה שם?

ת: שום דבר ...

ש: לא הלכת לעבוד או ללמוד?

ת: לא, שום דבר.

ש: אז מתי את מתחתנת?

ת: התחתנתי עם אחד מחיפה מבית כתרן. הוא ... בדמשק ועבד ..., אז הוא בא לדמשק. היתה קצת

קירבה משפחתית, לא ישירה.

ש: עקיפה.

ת: עקיפה.

ש: את אומרת שכתראן, מה שם הבעל שלך?

ת: יהודה.

ש: אה, כן, אני רואה: "מר ליאון יהודה כתרן". יש כאלה שכותבים את זה קטראן, נכון. אבל לפי מה

שאני רואה פה בתעודה זה כתרן. אני רואה שב-29 בינואר 1973 בעלך קיבל תעודת אזרחות כבוד של

העיר חיפה מ[משה] פלימן, ראש העירייה.

ת: זה הראשון ... שלושה ...

ש: הוא קיבל שלוש אזרחויות כבוד?

ת: לא. הוא נתן לשלושה. בעלי ...

ש: לשלושה אנשים הוא נתן תעודת אזרחות.

ת: בית האבות הזה מה שמו?

ש: בית האבות הספרדי.

ת: אבל מי בנה? חלפון. היה כתרן וחלפון בעדה הספרדית. ואני עזרתי להם.

ש: את עזרת להם?

ת: כן.

ש: יפה. תיכף נשמע על זה. תגידי לי, מה היה שם ראש העיר? פלימן מה? את לא זוכרת? בסדר, לא חשוב. אז את מתחנתת עם מר כתרין ... שגר בדמשק אבל עבד בחיפה?
 ת: כן. המשפחה שלו בדמשק.

ש: והוא חי בחיפה. מה הוא עשה בחיפה? מתי הוא הגיע לחיפה?

ת: הוא היה סוכן של מישוהו שמכר בדים מאנגליה.

ש: זאת אומרת הוא היה סוכן של מישוהו שמכר בדים? איזה סוחר גדול מאנגליה?
 ת: כן.

ש: והוא היה סוכן שלו פה בחיפה?

ת: כן.

ש: מתי בעלך הגיע לארץ?

ת: ... 1920.

ש: והוא חי פה בחיפה?

ת: כן.

ש: איך הכרתם אחד את השני?

ת: זה ... דמשק קטנה מאד.

ש: דמשק קטנה והוא ידע שאת בביירות?

ת: לא. הוא בא, ההורים שלו אמרו לו לבוא.

ש: והכרתם והתחנתתם. איפה התחנתתם?

ת: בדמשק. בבית של סבא שלי. בית גדול, יפה.

ש: מה שם הסבא?

ת: ... פרחי.

ש: אחרי החתונה מה עשיתם?

ת: באנו לגור פה. בעלי עבד ואני ...

ש: עברתם לגור בחיפה?

ת: כן.

ש: איפה גרתם בחיפה?

ת: היה לו בית בבת גלים, אבל הרהיטים היו ישנים מאד, שהבאתי מביירות. אז הלכנו לבית בהדר. היו מעט מאד בתים.

ש: באיזה רחוב?

ת: רחוב ארמון.

ש: איפה זה רחוב ארמון? ליד איזה רחוב?

ת: אני לא זוכרת שמות.

ש: הרחוב שלכם היה ליד רחוב הנביאים?

ת: זה, הנביאים.

ש: אה, ברחוב הנביאים?

ת: כן.

ש: ברחוב הנביאים יש רחוב קטן שנקרא ארמון?

ת: לא. הוא נקרא קודם ארמון.

ש: רחוב הנביאים נקרא קודם ארמון?

ת: כן.

ש: לא ידעתי. ואיפה גרתם בנביאים?

ת: ליד הסינמה. יש שם סינמה, לא? על ידו. לא היה סינמה, לא היה שום דבר. היו שלושה בתים.

ש: שלושה בתים בכל רחוב הנביאים?

ת: כן.

ש: זה היה בית גדול?

ת: כמו כולם. שלושה חדרים ו...

ש: זאת היתה דירה?

ת: כן.

ש: דירה בשיכון? בבית משותף?

ת: כן.

ש: אז אתם חיים שם, מה את עושה?

ת: שנה אחת. שום דבר. מה יש לעשות?

ש: את היית עקרת בית?

ת: כן. עברתי לבת גלים.

ש: אחר כך עברתם לבת גלים?

ת: סידרו את בת גלים, הרחיבו, והלכתי לבת גלים.

ש: בחיפה ברחוב הנביאים, כשגרת שם עם בעלך בפעם הראשונה, היו שם עוד סורים?

ת: היו שלוש משפחות יהודיות.

ש: מסוריה?

ת: לא. אחד ממצרים, היה יושב ראש בבנק.

ש: איזה בנק? אנגלו-פלסטינה?

ת: לא. לא זוכרת. יש דברים ש...

ש: בסדר. היה מנהל הבנק.

ת: והיתה עוד משפחה ואנחנו.

ש: מתי התחילו להגיע סורים לחיפה?

ת: סורים? זה היה בימי המלחמה.

ש: איזו?

ת: הראשונה. כששלחו לגלות את כל היהודים מפה, כולם. כמו שבתאי לוי, כמו ראש העיריה של תל-אביב, וכולם שעבדו בפיק"א. את כולם שלחו לגלות. מאתיים...

ש: לדמשק?

ת: לדמשק. אז שם היה קונטקט בין היהודים לבחורים האלה.

ש: היה מגע בין ה... ליהודי דמשק. היו קשרים.

ת: כן. הם לימדו אותם עברית והביאו אותם לפה.

ש: את הבחורים הצעירים מדמשק?

ת: כן.

ש: מי הראשונים שהגיעו לחיפה מדמשק? את מי את מכירה?

ת: זה קשה לי.

ש: מה שאת זוכרת. כמה משפחות הגיעו?

ת: לא יודעת. הרבה משפחות עזבו את דמשק ובאו. אלה שעשו הסינמה הגדולה בתל-אביב, מה שמם?

ש: אה כן, אני יודע על מי את מדברת. בלב תל-אביב, שעשו את האופרה. סינמה ואופרה. אני תיכף אזכור את השם שלהם. אבל הם באו לתל-אביב.

ת: כן, לתל-אביב. הרוב באו. לחיפה מעט מאד באו.

ש: מי הגיע לחיפה?

ת: אני לא זוכרת. היה קשה שיהיה קונטקט עם אנשים. הבתים היו רחוקים ולא היו אוטובוסים. היה קשה מאד.

ש: ובמשך הזמן, אחרי 1920, אחרי מלחמת העולם הראשונה, את ראית שהגיעו דמשקאים או חלבים לחיפה?

ת: הרבה.

ש: הרבה באו?

ת: כן. כל הבחורים שלמדו עברית באו לפה. היו ... עברית בדמשק, ובאו לפה.

ש: איפה הם גרו בדרך כלל?

ת: ... היא תספר לך.

ש: אלפיה?

ת: כן. היא יודעת יותר ממני. לי לא היה קונטקט עם האנשים.

ש: כן, אבל הלכת בטח לשוק.

ת: לא. הייתי פרינססה.

ש: אבל בטח שמעת. איפה בדרך כלל גרו הדמשקאים?

ת: בחארת אליהוד.

ש: אני מדבר פה בחיפה. את לא יודעת?

ת: הרוב בתל-אביב. מעט מאד פה. אני לא

ש: כמה משפחות בערך?

ת: אני יודעת? אני יכולה לזכור את זה מאז? מה כבר יש לי?

ש: בסדר. אחרי שנים שאת גרה בחיפה, את זוכרת מתי הגיעו הרבה דמשקאים לחיפה?

ת: כשפתחו פה את האוניברסיטה בירושלים, היו אנשים שהוזמנו לאוניברסיטה. הסורים ידעו את זה ואז התחילו נגד היהודים. באו שתי פעמים להרוג אותנו בבית, אבל ... היה לנו מקום אחר להיכנס והם לא ידעו את זה. אבל הם רצו ...

ש: הערבים היו נגד היהודים? באיזו שנה פחות או יותר?

ת: בשנה שנפתחה האוניברסיטה. 1925, לא?

ש: על הר הצופים? ב-1925 פחות או יותר. כן.

ת: בדיוק ב-1925.

ש: כן. אז את אומרת שבגלל שפתחו את האוניברסיטה על הר הצופים הערבים פה בחיפה עשו לכם צרות?

ת: לא בחיפה. בדמשק.

ש: אה, בדמשק. הבנתי. ובגלל זה באו ... הנה?

ת: לא. יהודים עשירים באו ... עם התורכים. כל ... משפחות מהתורכים באו לדמשק וגרו חלק בחארת אליהוד וחלק...

ש: במקום אחר בדמשק. את מדברת על הגולים, נכון? אלה שגלו לדמשק? היהודים מהארץ שהתורכים העבירו אותם לגלות?

ת: כן.

ש: אבל אחר כך את אומרת שבאו הנה לחיפה יהודים מדמשק ב-1925.

ת: זה אחרי המלחמה.

ש: אחרי המלחמה, בסדר. בין המלחמה הראשונה לשנייה את זוכרת שבאו הנה יהודים לחיפה מדמשק, מחלב?

ת: כן.

ש: איך באו? הרבה?

ת: הרבה. בחורים צעירים באו הרבה.

ש: איפה הם גרו?

ת: בקיבוצים.

ש: אני מדבר על חיפה.

ת: ... לא היה לי ...

ש: בחיפה לא היה לך? ... טוב. מה קורה איתכם אחר כך? את עם בעלך. מה בעלך עושה אחר כך?

ת: ... היה עובד לבד כבר.

ש: הפך להיות עצמאי? כבר לא היה הסוכן של הסוחר מלונדון?

ת: לא, כי הוא סגר את העסק. אז בעלי התחיל לעבוד לבד.

ש: במה?

ת: בגדים.

ש: הוא היה מייבא בגדים? הוא היה מביא בגדים?

ת: כן. ממנצ'סטר.

ש: ממנצ'סטר באנגליה הוא הביא בדים? והוא מכר אותם פה בחיפה?

ת: כן.

ש: במשך השנים, נניח במלחמת העולם השנייה, 1939, כשהיטלר עלה לשלטון בגרמניה, את זוכרת שהיו

כאן יותר יהודים מדמשק?

ת: כבר היו. לאט לאט. או לפה או לאמריקה.

ש: ולחיפה הגיעו?

ת: כן. מעט מאד.

ש: הכי הרבה לאן הלכו?

ת: לתל-אביב.

ש: אחרי מלחמת העולם השנייה, את יודעת שבאו יהודים ברגל מסוריה?

ת: כן.

ש: אליכם הביתה באו? אולי טיפלתם בהם בבית, נתתם להם קצת

ת: לא. מי? אנחנו היינו ילדים.

ש: לא, אחרי שאת כבר נשואה בחיפה פה, באו יהודים מדמשק לארץ, לחיפה?

ת: היה קשה מאד. באו בבריחה ולא באו ככה ...

ש: הבעל שלך עזר להם לחיות בארץ בזמן הראשון?

ת: לפי היכולת. אתה יודע, זה היה, אני יודעת מה זה היה? כל יום היה איזה דבר. כמה פעמים רצו להרוג

אותנו. כל פעם ... רצו לבוא ולהרוג אותנו ... אנגלי אחד הציל אותנו.

ש: בבת גלים חיו גם קצת סורים?

ת: לא. היו רק שלוש משפחות ספרדים. אנחנו, הרב ועוד משפחה.

ש: איזה רב זה היה?

ת: לא יודעת.

ש: היה רב אחד בבת גלים?

ת: כן.

ש: שלוש משפחות ספרדית, זה הכל. אבל סורים לא היו שם?

ת: לא.

ש: גם ביירותים לא היו?

ת: לא ביירותים ולא סורים.

ש: הבנתי. אחרי המלחמה היה איזהשהוא אירגון צדקה לעזרה ליהודים מסוריה שהבעל שלך השתתף בו?

ת: לא. הם לא רצו אותנו. הם לא רצו ...

ש: מי לא רצה אתכם?

ת: הם באו לעדה הספרדית, קיבלו מה שרצו, וגמרנו. אותו פריבה, לא.

ש: מה זה פריבה?

ת: זאת אומרת לנו, לי ולו, לא. העדה הספרדית, הוא היה ...

ש: הוא היה חבר בעדה הספרדית?

ת: כן. הלכו לשם.

ש: שם עזרו קצת ליהודים?

ת: כן.

ש: מאיזו שנה בעלך היה חבר בעדה הספרדית?

ת: מהשנה שייסדו אותה. מתי שהיה פה החלק של הפועלים, אז הספרדים עשו לבד.

ש: הספרדים הקימו ועד משלהם?

ת: כן.

ש: באיזו שנה הם ייסדו את זה?

ת: אולי ב-30'. כמעט ככה.

ש: פחות או יותר. פה בחיפה.

ת: כן.

ש: היה להם קשר עם העדה הספרדית בירושלים?

ת: לא. ירושלים תמיד היתה לבד.

ש: בעלך היה חבר בוועד העדה הספרדית, שם נתנו עזרה ליהודים שהגיעו מסוריה או לבנון?

ת: מסוריה לא היה צריך. הם באו או לקיבוצים או הלכו לתל-אביב.

ש: אבל גם לחיפה הגיעו.

ת: מעט מאוד. לא יכולים ... אח עזר לאחיו ואחות לאחיה, ככה המשפחות. אבל לא דבר ככה, אירגון לא היה.

ש: לא היה אירגון עזרה כזה? כל משפחה עזרה לעצמה?

ת: כן. מי שרצה איזה דבר בא לעדה הספרדית. ככה זה היה.

ש: המשפחה שלכם, משפחת כתרין ומשפחת פרחי, הגיעו פה לחיפה?

ת: פרחי עברו לביירות. האחים שלי גדלו קצת ועברו לביירות. הם מכרו את הבית בדמשק. כתרין, אחרי 1936, עברו לפה.

ש: ב-1936 משפחת כתרין עברה לפה לחיפה?

ת: כן.

ש: איפה הם גרו בחיפה?

ת: ברחוב הרצל.

ש: איפה בערך? באמצע?

ת: לא. ליד בית הכנסת.

ש: בית הכנסת של הסורים?

ת: לא. בית הכנסת הגדול.

ש: בית הכנסת הגדול של חיפה?

ת: כן.

ש: מה הם עשו, משפחת כתראן? במה הם התעסקו?

ת: הבן היה עורך דין והאבא עבד עם בעלי.

ש: אבא של משפחת כתראן שהגיע עבד עם בעלך במסחר בבדים?

ת: כן.

ש: איזו עוד משפחה הגיעה הנה?

ת: שאני מכירה?

ש: כן.

ת: אני לא מכירה.

ש: משפחת כתראן וזהו?

ת: כן.

ש: משפחת כתראן היתה גדולה פה בחיפה?

ת: כמה ילדים.

ש: אבל לא כמה משפחות?

ת: לא.

ש: זאת אומרת המשפחה שלכם והמשפחה של כתראן האח של בעלך?

ת: כן.

ש: מה היה שמור?

ת: נתן.

ש: אחרי המלחמה קמה המדינה, נכון? היתה מלחמת העצמאות וקמה המדינה. במלחמה וגם אחרי

המלחמה, את ראית עוד סורים אחרים פה בחיפה?

ת: אי אפשר היה לעזוב את דמשק ...

ש: היה קשה לעזוב את דמשק.

ת: המוסלמים לא נתנו. ... מי שהלך זה הברחה, אז מאיפה אנחנו יודעים?

ש: אבל הם ברחו.

ת: בעלי ידע, אני לא ידעתי.

ש: מה בעלך ידע?

ת: הוא ידע, היה לו מהסוכנות רישיון לעזור למי שבא. זה הכל.

ש: אז הוא היה גם איש הסוכנות? הוא עבד בסוכנות הבעל שלך?

ת: כן.

ש: בתור מה? מה הוא עשה?

ת: גם לי היה. אני לא יודעת. יש דברים סודיים שלא אומרים לאשה.

ש: כן, אבל אחרי שנים הוא בטח סיפר לך מה שהוא עשה.

ת: לא. אני לא, כל אחד עבד במה שהוא רוצה.

ש: אבל את אומרת שהבעל שלך עבד גם בסוכנות.

ת: לא עבד. היה ... ככה. לא יודעת ...

ש: הוא עזר לסוכנות?

ת: כן.

ש: מה הוא עשה שם בסוכנות? איזו עזרה הוא נתן להם?

ת: אם מישהו רצה לבוא ולא היו לו ניירות, אז הוא היה מסדר לו את הניירות. הוא היה נותן לו עצה מה

לעשות. אני יודעת? לא ידעתי את זה.

ש: אבל אחר כך, אחרי שנים, הוא סיפר לך?

ת: לא סיפר לי ואני לא רוצה לדעת.

ש: אז איך את יודעת בכל זאת שהוא היה עוזר לאנשים?

ת: אני יודעת שאנשים באו

ש: אליכם הביתה?

ת: לא. בעדה. אני עבדתי בעדה 35 שנה, בהתנדבות בעדה הספרדית, אז שמעתי שם. אז מה?

ש: שמעת שם בוועד העדה הספרדית?

ת: כן.

ש: 35 שנה היית מתנדבת שם?

ת: כן.

ש: באותן שנים שעבדת בוועד העדה הספרדית, את שמעת על כך שנותנים עזרה ליהודים מסוריה

שמגיעים הנה לחיפה?

ת: אני לא חושבת שהם עזרו. הם [העולים] הלכו למשרד הפועלים ולא באו אלינו.

ש: אה, הם הלכו להסתדרות?

ת: כן. היה יותר טוב, קיבלו יותר טוב. אנחנו מה יכולנו [לתת]?

ש: אתם לא יכולתם לתת הרבה אז הם הלכו להסתדרות.

ת: כן.

ש: הבנתי.

ת: את הבית הזה התחילו לבנות

ש: את בית האבות הספרדי?

ת: כן. היה קשה מאד. חלפון ובעלי ואני. פה יש לי ...

ש: ... את הבית הזה, את אומרת שחלפון, בעלך ואת ייסדתם את בית האבות הזה?

ת: כן. באו אלינו עכשיו בעדה הספרדית ואמרו שהם עשו את זה. זה לא נכון. הם באו שנה אחרי שפתחנו.

ש: זאת אומרת יש כאלה שאומרים שהם ייסדו את זה?

ת: כן.

ש: אבל המייסדים הם...

ת: אני שותקת.

ש: את יודעת את האמת.

ת: יש לי פה, עכשיו תראה, חתיכה

ש: על הקיר.

ת: מ... שהוא מודה לנו פה.

ש: "לגברת מרי ומר יהודה כתראן, בהוקרה על עבודתנו המשותפת בהקמת בית האבות הספרדי בחיפה,

מאת דקל הכרמל בע"מ". זו החברה שהקימה את בית האבות?

ת: כן. זה אומר הכל, כן או לא? חתיכה קטנה.

ש: כן. מה היה שמו של חלפון?

ת: אברהם.

ש: אברהם חלפון, כתראן יהודה וכתראן מרי, אתם הייתם שלושת המייסדים של בית האבות הזה. למה

הקמתם את בית האבות הזה?

ת: אני הלכתי תמיד עם אנשים בשביל [להכניס אותם ל]בית אבות. כל פעם שהלכתי עם מישהו, אמרו

שהוא לא מדבר יידיש, ו[לכן] אין [בשביל] מקום. וזה לא נכון. קודם לא הבנתי, אחרי זה הבנתי שזה לא

יהיה ...

ש: מה שהבנת זה שמי שהוא ספרדי שלא יודע יידיש, לא מקבלים אותו לבית אבות?

ת: לא.

ש: אז מה החלטת?

ת: החלטנו שיש לנו אנשים זקנים והילדים שלהם לא יכולים לטפל בהם. החלטנו לבנות את הבית הזה.

לקח שלוש שנים עד שיכלנו לקבל רישיון. אז לא יכולנו לבנות בלי.

ש: מתי קניתם את השטח פה?

ת: פעם היה לנו בזאר. כל שנה עשינו פעמיים בזאר בשביל הכסף.

ש: בשביל לקבל קצת מימון שיהיה לכם כסף לעדה הספרדית.

ת: אז בא אבא חושי. סיפרנו לו שאי אפשר.

ש: באיזו שנה זה היה?

ת: אולי 20 שנה, אני לא יודעת. אולי יותר.

ש: יותר מ-20 שנה.

ת: כשהיה אבא חושי זה היה יותר. אז סיפרנו לו. הוא אהב את הספרדים. אמר – אני אתן מגרש ואתם

תיבנו.

ש: הוא נתן את המגרש ואמר שאתם תיבנו בית אבות לספרדים?

ת: כן. אבל זה לא היה קל.

ש: צריך הרבה כסף.

ת: הרבה, והספרדים לא יודעים לתת.

ש: אז מאיפה אספתם תרומות?

ת: אני הלכתי לאמריקה. לארגנטינה. [השגתי] קצת כסף ויותר אוכל. היה צנע פה.

ש: את מדברת איתי על שנות החמישים?

ת: כן.

ש: את הבאת כסף לעדה הספרדית בחיפה וגם אוכל?

ת: הם שלחו לנו הרבה אוכל, הרבה בגדים. הרבה דברים.

ש: את זה חילקתם גם לסורים?

ת: לא. חילקנו למי שרצה.

ש: אבל היו גם סורים שבאו לקבל?

ת: אני לא יודעת. לא שאלתי מישהו מאיפה הוא בא. אני נתתי למי שדרש.

ש: את לא שמת לב שאולי עדה מסוימת צריכה יותר עזרה מעדה אחרת?

ת: יש. הסורים הסתדרו יפה מאד. אני ראיתי אותם, אני הלכתי לבית הכנסת של הסורים ...

ש: איפה היה בית הכנסת של הסורים?

ת: בחארת אליהוד.

ש: לא, פה בחיפה?

ת: אני לא יודעת כבר.

ש: באיזה רחוב? רחוב הרצל?

ת: לא.

ש: יותר למטה?

ת: למטה. שניים

ש: שני רחובות למטה? רחוב השומר?

ת: ברחוב השומר, בפנים בפנים. אתה לא יודע איפה?

ש: כן, אבל אני רוצה לשמוע את זה ממך. את היית מבקרת שם בבית הכנסת הזה?

ת: אני לא, אבל לפעמים, אם היה איזה דבר, הייתי הולכת. היה גן מתחת לבית הכנסת. אני הייתי עובדת

בגן הזה.

ש: גן ילדים לעולים של סוריה?

ת: לא. לכולם. אין סוריה ו... ילד זה ילד.

ש: הבנתי. אז זה לכולם, גם לסורים

ת: לכולם. כל ילד קטן שבא להנה.

ש: מכל גן הילדים הזה, כמה ילדים היו של עולים שהגיעו מסוריה?

ת: אני לא יכולה להגיד לך.

ש: אבל היו?

ת: כל ילד שהיה זקוק, בא. היו לנו שבעה גנים. בהתחלה היו שבעה גנים. לאט לאט, [ארגון] אמהות עובדות לקחו את זה. אמרו שהם יטפלו יותר טוב. ... סחבו את כל הילדים ונשארנו רק עם גן אחד לעדה הספרדית. אתה יודע איפה הספרדים? באחד העם.

ש: ברחוב אחד העם היו המשרדים של העדה הספרדית?

ת: כן. הם כל הזמן היו שם.

ש: איזה מספר באחד העם?

ת: 22 או 12. אני לא זוכרת. זה היה בפניה.

ש: כנראה שזה היה 22. שם היה לכם גן ילדים של העדה הספרדית?

ת: כן.

ש: הקמתם שבעה גנים בכל העיר?

ת: כן. למטה היו אלה שבאו מיוון. לא היה להם אז אנחנו פתחנו את זה ...

ש: כשעולי יוון הגיעו פתחתם להם גן ילדים?

ת: כן.

ש: ואת אומרת שאחר כך אירגון אמהות עובדות לקחו את כל הגנים?

ת: נשאר לנו אחד של העדה הספרדית.

ש: איפה?

ת: באחד העם.

ש: איפה שהמשרדים שלכם?

ת: כן.

ש: יפה מאוד. מה עוד עשית בשביל העדה הספרדית?

ת: מה עשיתי? זה מספיק.

ש: את כל החיים עבדת בניהול גן הילדים?

ת: לא. לאט לאט. אחר כך ילדים בבית ספר.

ש: היה לכם גם בית ספר?

ת: לא. כל מי שהלך לאוניברסיטה, אנחנו עזרנו להם.

ש: נתתם להם מלגה?

ת: כן.

ש: כמה פעמים בשנה נתתם מלגה?

ת: לא זוכרת.

ש: עד איזו שנה העדה הספרדית חילקה מלגות?

ת: עכשיו היא מחלקת.

ש: עד היום?

ת: בוודאי. היום הרבה יותר. בזמננו היה מעט. לא שילמנו הרבה. אבל עכשיו הם משלמים יפה מאוד.

ש: יש קרן גדולה את אומרת.

ת: כן. ויש הרבה אנשים. אז עבדנו שלושה. עכשיו אני ראיתי, היה שבוע שעבר

ש: היה כנס, כן. כמה היו בכנס?

ת: מלא. האולם למטה היה מלא.

ש: ברחוב אחד העם?

ת: פה.

ש: אה, פה בבית האבות?

ת: כן.

ש: מתי גמרתם לבנות את בית האבות?

ת: 1983.

ש: כמה חדרים יש פה בערך?

ת: תראה את המספר. יש פה 420 חדרים.

ש: עכשיו אני מבין שבית האבות הזה מקבל גם לא ספרדים.

ת: עכשיו הוא מקבל מרוסיה. כולם רוסים. פה בכל הבניין הזה יש ארבעה ספרדים.

ש: בכל בית האבות יש ארבעה ספרדים?

ת: פה.

ש: בקומה שלך. כן.

ת: אנחנו 22. יש ...

ש: אתם 22 ספרדים בכל בית האבות?

ת: פה.

ש: פה בקומה הזאת 22 הבנתי.

ת: כשנכנסת ראית ...

ש: כן. בקומה הזו, מתוך 22 חדרים, ארבעה רק ספרדים.

ת: לא חדרים. אנשים. יש שניים בחדר ויש אחד [בחדר].

ש: כמה ספרדים יש בכל בית האבות הזה?

ת: אני לא יכולה להגיד לך. אתה יודע כמה?

ש: לא יודע. אני שואל אותך כי את הרי ...

ת: אנשים הולכים ואנשים באים ...

ש: אבל מה יש יותר, ספרדים או אשכנזים פה?

ת: אנחנו אולי 5 ל-100 ספרדים. מעט מאוד. קודם כל ספרדים לא רוצים לשלם. זה המקום הכי טוב

בחיפה. השני. הראשון זה האמריקאי והשני זה פה. וזה טיפול יפה מאד וניקיון הרבה מאד. והם לא רוצים

לשלם.

ש: זה יקר פה?

ת: בהתחלה ההכנסה היתה 5,000 דולר כניסה.

ש: אה, זה היה התנאי?

ת: כן.

ש: כמה לחודש?

ת: אני לא יודעת. זה תלוי בכל אחד מה שיש לו. אבל יש סדר ויש ניקיון ויש כל מה שאתה רוצה. לי מפריעות כל הבחורות שעובדות וכל הכסף הולך לעבודה.

ש: לשכר של עובדים.

ת: כולם לא ספרדים.

ש: למה ספרדים לא רוצים להגיע? כי זה יקר? בסדר. מה עוד? מה הסיבה השניה?

ת: זה יקר.

ש: זו הסיבה היחידה?

ת: כן. אנחנו יכולים לקבל אנשים אנחנו לא היינו הרבה זמן, בעלי ואני. בעלי חלה ומת לפני שנה. שנה אחרי שפתחנו.

ש: אה, ב-1984 הוא נפטר?

ת: כן. וחלפון נפטר. אז מה? אני לבד? שלחו אותי. הם לא רוצים נשים.

ש: שינהלו את העדה הספרדית.

ת: אז היו אנשים אחרים.

ש: באו אנשים אחרים, הבנתי. יש כאן בבית האבות מיוצאי סוריה ולבנון, ביירות? אין פה בבית האבות? את היחידה?

ת: אתה יודע בא מישוהו לכמה ימים, מת, הלך. היה אחד פה

ש: סוריה?

ת: אולי סוריה. הכרתי אותו מהעדה הספרדית. היה כמה ימים ומת. מה זה? הדלת של המיטה.

ש: מה זאת אומרת?

ת: זאת אומרת לפני המיטה. בגיל כזה, 92, מה אתה חושב שאני אחכה? למיטה.

ש: את תהיי בריאה, אני יודע, זה בסדר. את נראית טוב, את ברוך השם צלולה. זה חשוב מאד. מה עוד עשיתם בשביל העדה הספרדית חוץ מבית האבות הזה?

ת: עכשיו אני לא יודעת מה הם עושים.

ש: אבל בכנס ... ?

ת: לא. הם מקבלים אותי? לא. שולחים לי מכתב ואני שולחת להם כסף.

ש: את שולחת להם כסף?

ת: לא הרבה.

ש: את תורמת?

ת: כן. אני חברה, אני משלמת.

ש: דמי חברות?

ת: כן.

ש: בסדר, הגברת כתראן. את רוצה להגיד עוד משהו על החיים פה בחיפה?

ת: אני אמרתי לך, על החיים אני כבר לא יודעת שום דבר. אני חמש שנים פה.

ש: ולפני זה איפה גרת?

ת: בכרמל.

ש: בבית שלך בכרמל?

ת: כן.

ש: איפה גרת בכרמל?

ת: במוריה.

ש: בסדר. אם את רוצה להוסיף משהו, איך היו לך פה החיים בחיפה? קשים, לא קשים?

ת: פה. אני מסתדרת והם אוהבים אותי ומשתפים אותי ... אתה רואה.

ש: חדר נחמד ויפה.

ת: שילמתי עליו [עוד כשהיה] בבנייה. היה לי כסף ושילמתי על החדר.

ש: שילמת עבור החדר בבנייה שיהיה לך להמשך.

ת: כן.

ש: דאגת לעצמך עוד כשהיית צעירה כמו שאומרים. יפה מאוד. אני רוצה להודות לך שנתת לי את הראיון

הזה ושיהיו לך חיים טובים ובריאים. זה הכי חשוב. תודה רבה לך.

ת: הגברת שאתה הולך אליה תספר לך הרבה יותר.

ש: הגברת אלפיה?

ת: כן, כי בעלה היה...

ש: בסוכנות?

ת: כן. והיא יודעת הרבה יותר ממני, שאני לא הרגשתי.

ש: לא היה לך אז קשר עם אחרים.

ת: אני עבדתי עם הילדים, אני עבדתי בעזרה. לא עבדתי בדברים כאלה.

ש: עבדת רק עם ילדים.

ת: רק עם העדה הספרדית.

ש: הרבה תודה לך.